

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 6 (381), година XXVI

24 юли 2008 година

РОЛЯТА НА МЕДИЦИТЕ ЗА ФОРМИРАНЕ НА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ

**БИСЕРИ...
БИСЕРИ...**

НА СТР. 8 и 9

**ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО
НА ЛИНГВИСТИКАТА
И МАТЕМАТИКАТА**

НА СТР. 6

СТР. 2 КАНДИДАТСТУДЕНТСКА КАМПАНИЯ 2008

В броя гетете още:

- СТУДЕНТИ ОТ ФИФ БЯХА СПЕЦИАЛНО ПОКАНЕНИ НА КИНО ФЕСТИВАЛ В АВСТРИЯ
- ПОЕЗИЯТА СЕ ПРЕВЪРНА В КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И СЛОВЕНИЯ
- ИМА ЛИ ТЕЛЕПАТИЯ ПРИ ЖИВОТНИТЕ И ЧОВЕКА
- ШАМПИОНСКА ГОДИНА ЗА ОТБОРИТЕ НА УНИВЕРСИТЕТА

УНИВЕРСИТЕТЪТ Е С ВИСОК РЕЙТИНГ СРЕД КАНДИДАТ-СТУДЕНТИТЕ

На предварителните изпити в Университета са се пробвали общо 4803 кандидати, като най-много от тях са по български език – 3260, история – 875, математика – 700. Оценка 6.00 са получили 55 души, най-много пълни шестци има по биология – 25. Най-много отлични оценки има по български език – 252, история – 61 (тук няма нито една пълна шестци), математика – 59.

Най-много двойки са по български език – 537, история – 283, английски език – 177.

За редовните кандидат-студентски изпити са се записали 7684 души, от които 5283 са завършили средно образование през 2008 г. и 2401 – преди 2008.

Най-много кандидат-студенти са посочили следните

Въпреки опасенията, че през тази година поради демографския срив и множеството млади хора, предпочитащи да учат в чужбина, ще има драстичен спад на кандидат-студенти, може да се каже, че интересът към Пловдивския университет се запазва.

специалности:

Редовно обучение

Маркетинг – 4362
Стопанско управление – 4020
Макроикономика – 3773
Българска филология – 2018
Етнология – 1873
Философия – 1852.

Задочно обучение

Маркетинг – 3571
Стопанско управление – 3355
Макроикономика – 3106
Българска филология – 1617
Психология – 1436
Български език и история – 1081.

Най-много кандидат-студенти са посочили като първо желание следните специалности:

Редовно обучение

Маркетинг – 1233
Стопанско управление – 618
Право – 608
Психология – 455
Международни икономически отношения – 390
Информатика – 378

Задочно обучение

Маркетинг – 446
Стопанско управление – 325
Психология – 222

Макроикономика – 182
Право – 108
Информатика – 103.

Най-голям брой кандидати на редовните изпити са избрали да се явят по: Български език – 4489, История – 961, Математика – 926, География – 519, Английски език – 748, Биология – 291. На изпита по говорни и комуникативни способности са се явили 2083 души.

След приключването на броя предстоят изпитите по: Музика – 44 кандидат-студенти, Теология – 39, Изобразително изкуство – 13, Джаз и поп изпълнителско изкуство – 16. Продължава приемането на документи за специалността Актьорство за драматичен театър, а изпитът е на 17 септември.

СТУДЕНТИ ОТ ФИФ БЯХА СПЕЦИАЛНО ПОКАНЕНИ НА МЕЖДУНАРОДЕН КИНО ФЕСТИВАЛ В АВСТРИЯ

Ралица ИВАНОВА

Festival der Nationen (Festival of the nations) е най-важният фестивал за некомерсиално кино в Австрия. В него участват около 1000 филма от близо 52 страни от цял свят като например Австралия, Иран, Украйна, Русия, Франция, Испания и др.

Тази година той се провежда от 15 до 21 юни в град Ебензе – малко градче между Залцбург и Линц. България бе поканена в качеството си на новоприета държава членка на Европейския съюз, като директорът на фестивала Ерих Риес лично се бе свързал с Костадин Костов – кино критик и преподавател по *Визуални методи в етнологията* в ПУ.

Пловдивските участници заедно с директора на фестивала Ерих Риес

Поканени са били и студенти на г-н Костов, както и председателят на *Федерацията за алтернативно кино в България* Владимир Илиев.

В специалната българска програма бяха включо-

ни филми от преди 20 и повече години, показващи развитието на аматьорското кино у нас. Програмата се състоеше от 15 филма - анимации и кратки филми, предоставени от Владимир Илиев от

последните години, както и два филма на студентите от Пловдивски университет – “Извор край скалите” (2006, автори: Ралица Иванова, Ангел Тодоров, Георги Вичев, Надка Гулева) и “Soul stage” (2008, с автор Трифон Ташев). Всички тези 15 филма не участваха в състезателната програма, а имаха за цел да представят българското непрофесионално кино на зрителите на фестивала. На награждаването на филмите при закриването на фестивала българските студентски филми получиха диплома за участието си в специалната програма, която бе адресирана до Философско-историческия факултет на Пловдивския университет.

ЦЕНЕН БОТАНИЧЕСКИ ТРУД

Ст.н.с. д-р Ана ПЕТРОВА,

Институт по ботаника при БАН

Проф. Стефан Станев е добре познато име сред хората на науката, просветата и културата. Той е най-добрият специалист у нас по история на българската ботаника и всепризнат майстор-популяризатор на ботанически знания. С широка известност се ползват и книгите му за художниците и други дейци на изкуството и културата в Пловдив.

Наскоро проф. Станев ни зарадва с нова книга – “Първостроители на българската ботаника”*. Тя е пръв (и много успешен!) опит за цялостен и задълбочен анализ на творчеството на най-заслужилите наши първи ботаници: Стефан Георгиев, Стефан Петков, Иван Урумов, Божимир Давидов, Никола Арнаудов, Николай Стоянов, Борис Стефанов, Борис Ахтаров, Даки Йорданов, Михаил Христов и Борис Китанов. С изследователска страст и завидна работоспособност авторът е издирил и препроучал хиляди страници научни трудове, прегледал е купища папки в лични и държавни архиви, записал е десетки спомени на близки и съвременници на учените, осмислил е, анализирал и обобщил целия този огромен суров материал, за да ни го поднесе в синтезиран вид в книгата си, която е интересна и полезна както за специалистите, така и за по-широк кръг читатели: преподаватели, учители, студенти, любители на природата и др. Книгата ни запознава с живота, учебната, обществената и преди всичко с научната дейност на изброените ботаници, като най-голямо внимание е отделено на техните научни приноси и заслугите им в изграждането на различните ботанически направления и центрове у нас, също и на делото им като учители, университетски преподаватели и създатели на научни кадри и школи. Дадени са и подробни библиографии на научните им публикации и на публикациите за техния живот и дейност, което още повече обогатява книгата и я прави

извънредно ценен принос в историята на българската ботаника.

Много увлекателно, с вродената си дарба на разказвач и с богатата си научна ерудиция авторът ни въвежда във времето, в което са живели и работили тези бележити труженици на науката. Книгата започва със запознаването на читателите с първия български професор по ботаника д-р Стефан Георгиев, основател на ботаническата катедра в Софийския университет и на университетската ботаническа градина, автор на първите статии върху българската флора и създател на първите млади ботанически кадри. Работил при извънредно трудни условия, болен и починал твърде млад, той поставя на здрави основи нашата академична ботаника, доизградени от неговия заместник проф. Стефан Петков, изследовател на водораслите, дългогодишен преподавател в Университета и председател на Българското пещерно дружество и на Съюза за защита на родната природа, автор, допринесъл много за популяризиране на природонаучните знания и утвърждаване на природозащитната идея у нас.

Съвременните ботаници често се сблъскват в работата си с името и научното наследство на Иван Урумов. В българските хербарии почти няма група растения, в които да не се намират образци, събрани от този неуморен изследовател на нашата флора, посветил й с апостолска всеотдайност почти 50 години от своя живот. След И. Урумов научаваме за живота и делото на друг виден просветител и учен от първите десе-

тилетия на миналия век – Божимир Давидов, учител, училищен директор и ботаник, работил също с рядко увлечение и ентузиазъм за изучаването на българската флора и растителност, оставил ценни приноси и в областта на фитофолклора.

По-възрастните естественици и биолози все още добре

туалността си и днес и превърнали се в основен наръчник по фитотерапия. Запознава ни и с проф. Михаил Христов, ботаникът, с чието име са свързани първите цитологични, цитогенетични и ембриологични изследвания у нас. Неговата ембриологична школа е известна извън пределите на страната и е една от водещите в Европа през 30-те и 40-те години на миналия век, особено с изследванията си в областта на апомиктното размножаване при растенията.

Акад. Даки Йорданов е легенда и харизматична личност в българската ботаника и биология. За него авторът пише с голяма любов и много топлина. И как иначе, когато той е любимият му преподавател, учител и научният ръководител на дипломната му работа, човекът, който го е привлякъл в ботаниката още като студент и го е напътствал в първите му стъпки в науката.

Книгата завършва с Борис Китанов, професорът, познат на много от съвременните ботаници, биолози, фармацевти, на които той е бил преподавател. Със своите флористични, фитоценологични, палеоботанични и други изследвания той се нарежда достойно до останалите си колеги. С него завършва “класическият” период в развитието на българската ботаника.

Така страница след страница един достоен и отговорен пред поколенията учен в лицето на проф. Стефан Станев ни запознава с имената епоха в нашата ботаническа наука, които благодарение на него отново застават пред нас с целия си авторитет и заслуги на учени, преподаватели, общественици и граждани. “Първостроители на българската ботаника” е един сериозен научен труд, една рядко ценна и полезна книга, която трябва да бъде прочетена и да стои в библиотеката на ботаници, биолози, учители, студенти, на всички, които се интересуват от изследователите на българската природа и от историята на родната наука.

Стефан Станев

ПЪРВОСТРОИТЕЛИ НА БЪЛГАРСКАТА БОТАНИКА

Стефан Георгиев
Стефан Петков
Иван Урумов
Божимир Давидов
Никола Арнаудов
Николай Стоянов
Борис Стефанов
Борис Ахтаров
Даки Йорданов
Михаил Христов
Борис Китанов

Пловдив 2008

си спомнят за проф. Никола Арнаудов. Образцов университетски преподавател, прецизен изследовател, създател на школи и направления в общата ботаника, човек с безкомпромисна научна съвест и принципност – такъв ни представя авторът проф. Н. Арнаудов.

Сред големите наши ботаници особено ярко се открояват имената на академиците Николай Стоянов и Борис Стефанов. За тези колоси, на които в най-голяма степен се дължи авторитетът и признанието на българската ботаника в Европа и в света, е писано не малко, но написаното от проф. Станев, който ги е познавал лично и е имал големия шанс да се среща и разговаря с тях, остава ненадминато със своята всеобхватност, със задълбочения анализ на огромното им творческо наследство, с точно очертаните им приноси в нашата и световната наука.

Книгата ни запознава обстойно и с друг заслужил български ботаник – Борис Ахтаров. Освен с флористичните и фитоценологичните си трудове той ни е оставил и едни от най-ценните сведения за нашите лечебни растения, запазили ак-

*Стефан Станев. Първостроители на българската ботаника. Пловдив, Университетско издателство “Паисий Хилендарски”, 2008, 276 с.

ЕСЕТА, ПОЛУЧИЛИ ОТЛИЧНА ОЦЕНКА

Късмет е, когато възможността почука на вратата и ти ѝ отвориш

Силвия ПЕТКОВА

Всеки човек е късметлия, стига да знае как да се възползва от получените възможности. А те са много – някои от тях са очевидни, други – не толкова, но все пак ги има. От една страна е въпрос на късмет да ги видим, но от друга – важна роля играе и човешката съобразителност.

В днешния свят на глобален технологичен напредък късметът е относително понятие. Самата дума “късмет” насочва към идеята за случайно стечение на обстоятелствата. Трудно доказуема обаче е тезата, че случайни неща наистина се случват. Както няма случайни хора, така няма и случайни “гости”. Неслучайна може да бъде и възможността. И като всеки друг “гост”, тя може да бъде поканена или пък изгонена. Дали ще се възползва от нея, или ще я

отхвърли, зависи от “домакиня”. Но също като обикновените гости, възможността може и да не се окаже толкова добър “събеседник”, да не е достатъчно благоприятна за гостоприемния “домакин”. Естествено е в този случай да бъде отхвърлена и да бъде потърсена друга, по-добра от нея. Или може би човекът ще очаква друг “гостенин” да почука на вратата му?

Също като всеки “гост”, възможността може да бъде очаквана и неочаквана. И колко щастлив се чувства “домакиня”, когато дългоочакваният “странник” се яви пред вратата му?! Приветства го, радва му се, предлага му гостоприемството си. Така се случва на всяка новопоявила се възможност. Ако човекът се окаже достатъчно търпелив, със сигурност най-благоприятна-

та възможност ще “почука” на вратата му и той безпроблемно ще може да постигне онова, за което винаги е мечтал. И всяка сбъдната мечта е резултат от проявено постоянство, от неотклонно следвано желание, от проявена съобразителност и мъдрост при появата на дългоочаквания “гост”.

По различен начин се подреждат обстоятелствата при появата на неочакван “гостенин”. Разбира се, че първата възможна реакция е изненадата. Но всеки чистосърдечен и гостоприемен “домакин” би поканил своя “гост”. Макар и неочаквана, почти всяка възможност може да поведе човека към по-благоприятен път в неговия живот. И ако той се окаже достатъчно съобразителен, просто я хваща за ръка и тръгва с нея към по-доброто си бъдеще. Но ако не успее да се “отърси” от

Трите есета бяха подбрани като най-представителни по отношение на изискванията за написване на текст по зададена тема на изпита по български език. Текстовете бяха предложени от председателя на Комисията по провеждане на предварителния изпит по български език гл. ас. д-р Мариана Куришумова.

изненадващата ѝ поява, я губи. Това обаче не е толкова страшно, защото след време друг неочакван “гост” ще почука на вратата му. Важно е търпението.

Независимо дали е въпрос на късмет или на проявена съобразителност, всяка възможност има своите добри и лоши страни. И макар понякога да е изпуснатата, рано или късно тя отново се връща пред дома ни и чука на вратата на нашия живот, чакайки да ѝ отворим и да я дарим с нашето гостоприемство.

Късмет е, когато възможността

Десислава ГИЧЕВА

Всъщност сме свикнали да се замисляме за своя късмет (съдба, провидение, карма, висш разум, Бог – въобще онази неземна сила, която направлява пътя ни и събитията в нашия живот) само тогава, когато сме недоволни от него, когато не е изпълнил или е надхвърлил очакванията ни. Фрази като “Така ми било писано!”, “Вечно нямам късмет!” или “Явно такава ми е съдбата!” чуваме непрекъснато. Макар да не отричам напълно съществуването на някаква кос-

мическа сила, която предварително подрежда всичко, истината е, че подобни думи служат единствено за оправдание на хората, които нямат способността да постигнат сами това, което желаят.

Един комичен герой от детски сериал обича да казва: “Имаме късмет. Лош късмет.” За мен късметът е условно понятие. Не твърдя категорично, че не съществува, но не смятам, че той обуславя пътя ми. Считаю, че за всяко мое дело съм отговорна аз, а не късметът или слу-

чайността. Когато не успея да постигна това, което съм искала, си казвам не “Следващия път ще имам повече късмет”, а “Следващия път ще положа повече усилия”.

Не смятам, че възможността е въпрос на шанс или случайност. Тя може да бъде намерена само, ако преди това бъде потърсена. Хората, които ръководят социални и благотворителни кампании и от които зависят човешки животи, не чакат възможност, за да намерят финансови средства – те търсят тези средства с

цената на множество лични жертви, защото осъзнават тяхната стойност.

Феноменът “липса на възможност” не съществува. Няма непостижими цели. Винаги има начин. Няма и такава възможност, която чука на вратата и чаканякой да ѝ отвори. На вратата обикновено чукат само търговци и просяци, които обаче предлагат възможности само за себе си. Няма птичка, която каца на рамото. Всеки човек трябва сам да търси възможности и да улавя птички, при това понякога трябва

НА ИЗПИТА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Късмет е, когато възможността почука на вратата и ти ѝ отвориш

Силвия БОЖИЛОВА

Свикнали сме да търсим причина за нещата, които ни се случват. Едни от нас си обясняват успехите и несполуките като част от човешката съдба, за други са въпрос на късмет, за трети – случайност. Истината е, че почти винаги пътят, който ще извървим, определяме самите ние.

Животът всеки ден ни предлага различни възможности, поставя ни в ситуации и от нашите действия и решения зависят насоките на бъдещото ни развитие. Затова вярвам, че късметът е не толкова случайност, а по-скоро способността ни да използваме благоприятните моменти, да извличаме от тях най-доброто за себе си. Единствената пречка да се развиваме и себедоказваме е инертността, на която твърде често се поддаваме.

Понякога предпочитаме да бездействаме и недоволстваме, отколкото да се мобилизираме и да се борим за това, което желаем. Не си даваме сметка, че и най-щастливата случайност не ни предоставя всичко наготово. Тя е само вариант за избор, който, ако направим, трябва да имаме сили да отстояваме, за да го окачествим след време като късмет.

Светът изобилства от добро, любов и успехи, достатъчни за всички. Не винаги успяваме да ги получим, защото не обръщаме внимание на възможностите, които ни се предлагат. Виждаме само негативното в ежедневието си и така ставаме пречка за собственото си развитие. Оплакваме се, че нищо добро не ни се случва, а забравяме, че за да ни помогне друг, първо

трябва да си помогнем сами, за да имаме късмет, нужно е да се научим да работим в негова полза. Не трябва да пестим нито усилията, нито времето си, защото винаги идва момент, в който трудът и упорството се възнаграждават. Колкото по-активни и дейни сме, толкова повече хоризонти се откриват пред нас, способността ни да отговорим адекватно на ситуацията, в които изпадаме, се увеличава. Развиваме качества, които са ни полезни за осъществяване на целите ни.

Важно е да проумеем, че променяйки нагласата и отношението си към живота, ние променяме самия живот. Сякаш сетивността ни се изостря и виждаме повече алтернативи пред себе си, ставаме по-креативни и борбени. Вярата в собствените ни способности и ам-

бицията ни карат да довеждаме докрай започнатото, да не се предаваме пред трудностите, защото те са съставна част от живота, без която той би бил твърде “безвкусен”, твърде монотонен. Разбира се, колкото и да се стараем, не можем да избегнем напълно разочарованията, паденията, несполуците. Но ако започнем да работим в своя полза, бихме могли да ги сведем до минимум, да ги превърнем в краткотрайни преходи, които свързват хубавите моменти в живота ни.

Късметът ни е продукт на нашето съзнание и постъпки. За да бъде на наша страна, трябва да го заслужим. Той е умението ни да контролираме живота си, той е стремежът към нови хоризонти, нови пътища за себerealизация.

почука на вратата и ти ѝ отвориш

положи много усилия. Всички те обаче биха си стрували, защото няма по-голяма радост от сбъднатата мечта и осъществена цел.

Хората често смятат, че късмет и щастие са тъждествени понятия. Истината обаче е, че понякога е трудно да се направи паралел между двете. Късметът е път към щастие – вероятно най-краткият, но далеч не е необходимо и достатъчно условие, за да бъде постигнато то.

Късметът преди всичко се определя и като пред-

поставка за успеха, но малко неща зависят от него. Не притежава ли човек необходимото умение и способности, никакъв късмет не може да му помогне.

За да обоснова твърдението си, ще приложа един илюстративен пример от гръцката митология: съдбата на Пандора. Не може да се каже, че Пандора не е имала късмет при получаването и отварянето на кутията или че е нямала възможност да избегне последвалата злина. Тя сама решава да от-

вори кутията – това е съзнателен избор, който не подлежи на влияние от външни сили, следователно тя носи отговорност за своята постъпка и не може да прехвърли тази отговорност на боговете или провидението. Пред нея е стояла и възможността да не отвори кутията, но тя отхвърля тази възможност. Пандора е отговорна и за избора си да остави надеждата в кутията. Истина е, че след това съдбата ѝ е нещастна, но причина за това в никакъв случай не може да бъде късметът. Тя

сама начертава своя път.

Понякога е трудно да приемем тази действителност – че носим отговорност за всички свои постъпки и че целият ни живот зависи от нас. Тогава започваме да чакаме помощ отвън, някакъв шанс, нечия протегната ръка. Истината е обаче, че ако искаме да намерим късмета си, трябва да излезем от домовете и предразсъдците си и да започнем сами да чукаме по вратите на възможностите, за да могат те да ни отворят.

РАЗМИСЛИ ВЪРХУ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО НА ЛИНГВИСТИКАТА И МАТЕМАТИКАТА

Проф. А. В. ГЛАДКИЙ

Проникването в лингвистиката на математическите методи и „математическия дух“ способства за развитието на лингвистиката. Но на пътя на нейното понататъшно развитие стоят сериозни препятствия. Когато във втората половина на 50-те години на 20. в. няколко млади лингвисти се замислили за използването на математически методи за изследване на структурата на езика и започнали да си сътрудничат с математици, това предизвикало у много от техните колеги удивление и дори шок, защото били убедени, че хуманитарните науки, една от които е и лингвистиката, не могат да имат нищо общо с математиката и другите „точни“ науки.

Между другото, наличието на тясна връзка между естествения език и математиката съвсем не е било някакво ново откритие. Л. С. Виготски пише в публикуваната през 1934 г. книга „Мислене и реч“: „Първият, който видя в математиката мислене, произхождащо от езика, но преодоляващо го, беше Декарт” и продължава: „Нашият обикновен разговорен език, заради присъщите му колебания и несъответствия на граматическото и психологическото, се намира в състояние на подвижно равновесие между идеалите на математическата и фантастичната хармония и е в непрестанно движение, което наричаме еволюция.”

Възникналото в Древна Гърция учение за граматическите категории представлявало описание на ред важни аспекти на строежа на езика с помощта на абстрактни модели, близки по стил с тези модели, които били създадени от древногръцките математици за описанието на пространствените форми. Само привичността на такива понятия като падеж, род и т.н., станали, както пише Хенрих Шайнтал, „наша втора природа”, ни пречи да разберем какво високо ниво на абстрактно мислене е изискало тяхното създаване. Така че по-скоро трябва да се удивяваме, че първите опити да се използват за описание на езиковия „идеал на математическата хармония” истинските математически средства били предприети едва в средата на 20-то столетие.

Могат да се посочат две причини за това „закъснение”. Първо – науката за езика след значителни крачки, направени в ан-

тичната епоха, отново започва истински да се развива чак в средата на 19. век, но през цялото това столетие главното внимание на лингвистите е обърнато към историята на езика. И едва в следващия век, който беше за хуманитарните науки век на структурализма, лингвистиката за първи път се обърна към изучаването на езиковите структури, но вече на ново ниво. Когато лингвистите осъзнаха, че езикът представлява „система от чисти отношения”, т. е. система от знаци, физическата природа на които е несъществена, а съществени са само отношенията между тях, тя стана напълно очевидно паралел между езика и математическите конструкции, които също се явяват „системи от чисти отношения”.

Второ, в математиката в началото на Новото време излязоха на преден план количествените методи. Едва през 19. век математиците отново започнаха да строят неколичествени абстрактни модели, отличаващи се от античните с по-високо ниво на абстракция, а също и с това, че те можеха да се използват за описанието на значително по-широк кръг от явления, отколкото пространствените форми. Често такива модели се оказвали удобно и даже необходимо средство за изучаването на явления, за които математиците дори и не дозирали. Сред тях били и тези, които впоследствие намерили употреба в лингвистиката; особено интензивно развитие на математическите дисциплини имало през първата половина на 20. век. Затова срещата на математиката и лингвистиката в средата

на отминалия век била напълно закономерна.

Един от резултатите на тази среща беше възникването на нова математическа дисциплина – математическа лингвистика, предмет на която е разработката на математически апарат за лингвистични изследвания. Централно място в математическата лингвистика заема теорията на формалните граматки, използваща по своя характер родствена на математическата логика и теорията за алгоритмите. Тя дава формални методи за описание на правилните езикови единици на различни нива, а също и формални методи за описание на преобразованията на езиковите единици както на едно, така и на повече нива. Към теорията на формалните граматки се прибавя и теорията на синтак-

идеала за езика, за които говори Виготски, затова често се изказват възражения против използването на един или друг математически модел. За описанието на присъщите на езика „колебания и несъответствия” са нужни напълно други, не математически средства, а ясното описание на „математическия идеал” би спомогнало те да бъдат открити. Но това е все още само бъдещ проект.

Не по-малко, а може би дори и по-голямо значение има непосредственото проникване в лингвистиката на фундаментални математически идеи и понятия – такива като множество, функция, изоморфизъм. В съвременната лингвистична семантика важна роля играят свързаните с математическата логика понятия „предикат” и „квантор”. (Първото от тях възниква в логиката още когато тя не се е разграничавала от лингвистиката, а сега се завръща в лингвистиката в обобщен и математически обработен вид.)

Голямо значение има също и уточнението за езика на лингвистичните изследвания, възникнало благодарение на проникването в лингвистиката на „математическия дух” не само в тези области, където е възможно използването на математическите идеи и методи. Всичко това може кратко да се представи така: лингвистиката става все по-точна и по-обективна наука, не преставайки да бъде хуманитарна наука.

Но на естествения път на развитие на лингвистиката стоят сериозни препятствия, които могат да я забавят за дълго. Главно то от тях е възникналото в началото на Новото време „разделение на факултетите”: естествоизпитателите и математиците, от една страна, и хуманитарните учени, от друга, не се интересуват от работата на колегите „от другия факултет”, а освен това и често ги презират. Математиците и естествоизпитателите са склонни да виждат в хуманитарните изследвания предимно някакво „украшение” или дори „празни приказки”, а „хуманитаристите” са готови да търпят математиката единствено заради практическата полза и от убеждение, че те с ни-

1	1
∩	10
ε	100
⌋	1000
∩	10,000
∩	100,000
∩	1,000,000

тичните структури, значително по-проста по отношение на апарата, но не по-маловажна откъм лингвистическо приложение. В математическата лингвистика се разработват също и аналитични модели на езика, в които на едни или други данни за „правилните текстове” се създават формални построения, резултат от които е описанието на някакви „съставни части” на механизма на езика. По този начин може да се получи формално описание на някои традиционни граматически понятия.

Разбира се, с помощта на математическия апарат може да бъде описан само един от двата

ВЛИЯНИЕТО НА СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ ВЪРХУ ФОРМИРАНЕТО НА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ

Светла АРНАУДОВА

Какво всъщност е агресия? В психологията това понятие се използва в два основни и различни контекста – като тип поведение и за обозначаване на вътрешна диспозиция, нагласа, готовност, личностно свойство. Не съществува консенсус по отношение на това дали агресията е нещо инстинктивно, или заучено. Фройд счита, че ние по рождение сме брутални и агресивни и че можем само да потискаме агресията си чрез законите и реда в обществото.

Човешката агресия е естествено социално поведение, което изразява взаимоотношение, но то може да има такива измерения, които да излизат извън границите на нормалното. Проблемът е, че подобен вид поведение не може да се ликвидира изцяло, тъй като е една от формите за социално взаимодействие между хората. Не можем да го „изкореним“, но можем да го контролираме.

Един от големите проблеми, свързани с масмедията, е начинът, по който те отразяват насилието и още по-същественото – възможността за влияние на медийното насилие върху аудиторията. Въпросът за насилието е класически проблем на медийната комуникация. Още в средата на миналия век Фишбах стига до извода, че чрез наблюдаване агресията у другите се освобождаваме от агресията в себе си.

Дали всички хора копират това, което са видели по телевизията (агресивно поведение или насилие спрямо човешко същество, било то във филми,

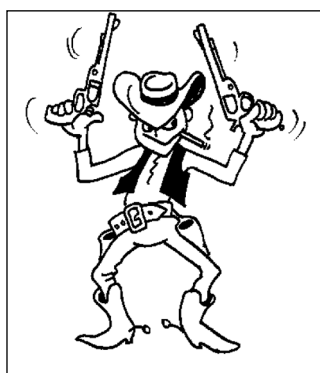
предавания, клипове на песни...)? Децата са по-податливи на подобно влияние. Ученето чрез наблюдение ясно се свързва с общата теория за масовите комуникации. А телевизията дава възможност за директно представяне на човешко поведение и следователно – на учене чрез наблюдение. И въпреки това, че не всички зрители се поддават на агресията, заложената в повечето филми, предавания, новини, необходимо е да се вземат мерки, колкото се може по-бързо, за да бъде спряно излъчването на такова голямо количество насилствени актове по телевизията.

Гледната точка на социалната психология по разглежданния въпрос включва няколко теории като обяснителни модели: теория на възбудата, теория на социалното учене, теория на отпадане на психичните задръжки и теория за редуциране на агресията.

Създателят на хипотезата за психичната възбуда – Таненбаум, смята, че телевизия-

ното насилие въздейства върху аудиторията, като усилява агресията, защото насилието увеличава стимулирането, или води до психична възбуда у зрителите.

Основната теза на Бандура, създател на теорията за социалното учене, е, че начините за поведение се научават чрез наблюдаване поведение на другите хора. Този механизъм е основен източник на

познание при децата, за да могат те да интериоризират непознати модели на поведение, въпреки че поне част от заученото поведение се дължи на други фактори. Една от хипотезите в тази теория е, че децата се учат на поведенчески модели, освен чрез наблюдаване на другите хора в реални ситуации, и от телевизията.

Беркович е водещият изследовател на хипотезата за отпадане на психичните задръжки, която предполага, че насилието, отразено в средствата за масова комуникация, в опреде-

лени условия може да доведе до резултат, свързан с увеличаване на междуличностната агресия, в следствие отслабването на психичните задръжки срещу такова поведение.

Последната, теорията за редуциране на агресията, е свързана с вижданията на Фишбах.

Относно престъпленията, отразявани в медиите, от психологична гледна точка може да се каже, че не съществува проста каузална връзка между извършване на престъпления и отразяването им в медиите. По-скоро средствата за масова комуникация спомагат за увеличаване на страха на хората от престъпни актове, което в определен момент може да доведе до създаване на паника или истерия.

Психолозите настояват за убедителни доказателства за съществуването на причинна връзка между възприемането на медийно насилие и извършване на реална агресия в живота. И все пак, най-застрашени от тези евентуални вредни ефекти от масмедията са хората, които изпитват затруднение в подбора на медийни продукти, съответстващи на потребностите на личността им, и тези, които са предразположени към агресивно, насилствено поведение.

Каквото и да напишат или излъчат медиите, всеки човек сам решава какво да чете и гледа.

ОТ СТР. 6

що не могат да помогнат за достигането природата на човешкия дух.

Едва в средата на 19. столетие в тази, както казва великият биолог и мислител Конрад Лоренц, „зловредна стена между естествените и хуманитарните науки“ е направен първият пробив на най-тънското място, отделящо логиката от математиката. В 20. век се появяват и други пробойни – сред тях е и тази, която от двете страни на стената правят математиците и лингвистите, но те са все още твърде

РАЗМИСЛИ ВЪРХУ...

малко и стената е здрава и сега.

Друго препятствие е характерното за днешното състояние на науката постоянно надбягване, безпирната надпревара за все нови и нови резултати, което стеснява кръгзора и не оставя време да се замислим над дълбоките проблеми. Това се отнася в еднаква степен и за лингвистите, и за математиците – а между впрочем и за всички, които професионално се занимават с наука.

И трето – инертността, или иначе казано – мързелът. На пръв поглед мързелът и надпреварата са несъвместими, но в действителност те прекрасно си взаимодействат, а дори се подкрепят и стимулират взаимно. Когато човек го мързи да се заеме с нещо трудно, той се захваща с по-лесното и по-надеждното, при което успехите ще оправдаят и поощрят неговата инертност. Високомерното отношение към „по-малките съб-

ратя“, пъплещи от другата страна на стената, също поощрява лениостта. Когато например един математик предлага да се преразгледат всички представи за древната история, без да си дава труда поне малко да се запознае с древните езици, за това е отговорна в значителна степен лениостта.

Опасността за развитието на науката е много по-сериозна, отколкото може да се стори на пръв поглед. Когато невежеството в „чуждите“ науки стане предмет на гордост, това закономерно води до повърхностност и невежество и в „своите“.

БИСЕРИ ОТ ЗРЕЛОСТНИЯ ИЗПИТ ПО ИСТОРИЯ – 2008 ГОДИНА

1. Хронологически въпрос

Създаване на История славянобългарска - 931

Съединението – 1886

Ньойски договор – 1912

Санстефански договор – 1964

Приемане на християнството – 1762

2. Понятийни умения – даване на дефиниция на определени термини

Автокефалност

* Сам себе си, да ставаш посредник на един друг човек за някакво споразумение.

* Държавно оправление, основаващо се на несамостоятелното управление.

* Придобиване самостоятелност на дадена област.

* Самостоятелен статут на една просветна църква.

* Признание на българската църква, която остава подчинена на по-висша форма в духовенството и е със свое управление.

Абдикация

* Самоуправление

* Откъс на монарх от престола, който предава короната на следващия наследник. Отказ от престолонаследни права; принудително сваляне от властта на даден държавник.

* Нормално отказване на войската.

* Човек малко или много абдикира.

* Когато един император е принуден да бяга в друга държава.

* Принуждаване на държавно лице да се откаже от длъжността си.

* Отказването от петро-

ла на някой монарх.

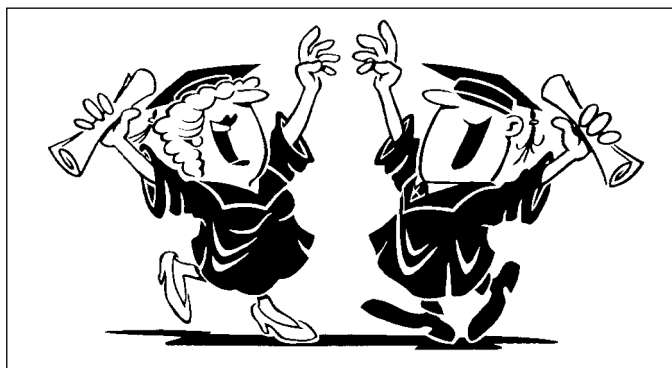
Референдум

* Основен документ на държавата.

* Хора, които се събират да вземат решения.

* Документ, чрез който се приема или отхвърля даден закон.

* Договор, неговото утвърждаване и приемане; обществен форум за решаване на проблем и/или въпроси.

* Приемане на някакво действие или документ гласящ точното му изпълнение.

* Това е писмен закон, отнасящ се за нещо в държавата.

* Съвет по решаване на въпроси по вътрешната и външната политика.

* Решаване на важни вътрешнополитически партии.

* Събиране на данъци и определяне валутния курс на дадена държава.

Империя

* Хора, които управляват целия народ и държавата.

* Група /крупна/ монархия, състояща се от повече от един народ.

* Държава, която е под управлението на владетел, живеят по произход и нрави хора.

* Огромна държава начело с император.

* Империята е частна собственост.

* Народ от голяма войска.

* Войска, защитаваща самата държава.

* Съвкупност от държави, превзети или доброволно подчинени под дадена власт.

* Голямо количество територии, с повече от една

на еврейските племена.

Студена война

* Война на Източна Румелия срещу княжество България.

* Икономическа война, с която се прекратяват отношенията между Германия и Гърция.

* Студената война е ръкопашна схватка и безжалостно избиване на деца.

* Поставянето на руски бойни глави на Куба в политическа изолация.

* Две системи между социализма, 70г на XX век.

* Глобално противопоставяне на Изтока и Запада между Втората световна война.

* Студената война е такава, защото се е водила през зимата при големи студове.

Пацифизъм /пъцифизъм/ - пътешествие.

Откъси от задачата за свободен текст (есе) по дадената тема:

* Освен за изграждането на държавните конституции, княжеството е задължено да обсъди и приеме "органически устав", който да бъде утвърден от Александър Батенберг.

* Княжеството има устройство на учредителното събрание в Гърново и да подплаши конституцията. Според нея се създава едноморален парламент на трибуналното княжество.

* Фердинат /Фердинанд/ поне за малко въсомява да поеме властта в свой ръце. Сфикано е Учредителното събрание за приемане на наследствена конституция.

* На 17 април 1879 г. е открито първото учредително възстание.

държави.

* Завладяна държава управлявана от император.

* Електорална единица, в която има държава и нации.

3. Конкретни примери:

Гражданска война

* Граждани, които се вдигват заедно всички на бунт на града

* Граждънска война е, която се извършва между два града.

* Война между граждани, когато много хора се фтурват да се бият на едно място.

* Гражданска война е Стогодишната война, сблъсък между САЩ и Япония

Регентство

* Намеса в чужди проблеми.

* Система за изгонване

БИСЕРИ ОТ КАНДИДАТСТУДЕНТСКИЯ ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК – 2008

Темата, по която кандидат-студентите трябваше да напишат коментар, беше “Късмет е, когато възможността почука на вратата и ти ѝ отвориш”.

*Късмет е, когато бялата лястовица кацне на рамото ти.

*Човек се изправя в своя живот и пред щастието и болката, любовта и омразата, късмета и къръцината.

*Двата полюсни случая – с късмет и без късмет, са толкова редки, като белите мечки.

*Но има и момент, в който може да не чуеш потропването по врата. Възможно е да спиш точно тогава, уморен от постоянните дупки, които се чудиш с какво да запълниш и да изпуснеш шанса да намериш пълнеж за абсолютно всички.

*Понякога, както казваме често чрез една стара поговорка “Слънцето огрява даже кучия задник”.

*Човек има много шансове в живота, от това къде ще учи, до това къде и за когото ще се ожени.

*Бях на шестото небе от щастие.

*Както са казали старите хора “След лошото винаги идва хубавото и другото”.

*В днешния труден, изпълнен с постоянни тре-

воги живот и безбройните луди шофьори и безбройните катастрофи, които стават на ден, много хора загиват, но и много хора изваждат късмет.

*Късмет е, че ако сега с този изпит почукаме на вратата на Пловдивски университет и тя се отвори.

*Често бягаме от късмета с непоколебимия си разроч

*Всеки един човек е осеян с късмет.

*В главите ни се шурмуват незначителни въпроси.

*Животът е един отворен широк кръг, около който ние се въртим.

*Не можем да твърдим, че приемайки образа на кра-

сива жена, късметът, който почука на моята врата (ако аз съм мъж, естествено), на сто процента бих ѝ отворил. Това е така, защото вътре може би има по-хубава жена и аз нямам нужда от тази, която желае да ѝ отворя.

*Щастието, както и късметът са сюрреалистични категории, които нямат точно

обяснение.

*Късметът идва с възможността, както апетитът идва с яденето. Може да се каже, че възможността е главният спонсор, който ти е уредил среща с късмета.

*След като поканиш късмета най-учтиво да влезе и го настаниш най-учтиво в гостната не забравяй, че е израз на добро възпитание да му предложиш кафенце, чай, бисквитки или нещо подобно.

*За едни късмет е да на-

мерши двайсет лева, а за други да не те хванат,- дока-то ги крадеш.

*Не може един човек, случайно заченат от спукан презерватив, а майка му два пъти да ходи да прави аборт – вторият от които е била на хирургическата маса и после това дете да се роди в осмия месец живо и здраво – без никакви усложнения, не може този човек да не е роден късметлия. (...) Не може човек примерно да остане без образование, да се ожени за жена, която впоследствие да му изневерява, от която вече имаш две деца – едното алкохолик, другото – наркоманка, която на 15 години е забременяла от някой затворник – и от двете му деца да не става нищо. Да ги издръжаш с парите, изкарани от продадено желязо за скраб или хартия и накрая за капак или хартия тази немотия да ти изгори къщата. Тези хора пак са късметлии, но в лоша смисъл на думата, казана на жаргон – карък!

П.П. Правописът и пунктуацията са запазени.

Бисерите подбра
Гергина КРЪСТЕВА

НА СТР. 8

*Първи губернатор на Източна Румелия е генерал Шарл дьо Гол / генерал Горбачов/ Иван Евстатиен.

*Временото руско управление има кратък срок от време и е по съветски образец.

*Ландшафтският мирен договор...

*Берлински конгрес

*Взаимно училище е имало между България и

БИСЕРИ ОТ ЗРЕЛОСТНИЯ ИЗПИТ ПО ИСТОРИЯ

Гърция, то е съединяване на момчета и момичета в клас.

*Първото съведско училище в Габрово.

Дейци на македонското революционно движение:

Александър Македонс-

ки, Дами Горев, Таме Круев, Дан Груев, Дартен Груев, Янек /Янис, Ясен/ Сандански, Яне Балкански, Борис Сирафов, Гочо Делчев, Коце Делчев, Иван Н., Алеко, Къняз Бурис, Найденов, Горче Петров, Добри Чинтолов, Н.Бозве-

ли, Софроний Врачански, Ст.Михайлович, Г.Ръковски, Христо Гайдарчев, Венче Михайлов.

Британски премиер от времето на Втората световна война:

Чърчил - Линдън Чърчил, Чирчил, Чърчил, Чършин, Рузвел.

П.П. Правописът и пунктуацията са запазени.

Бисерите подбра
доц. д-р Валентин
ПЕТРУСЕНКО

ПОЕЗИЯТА – КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СЛОВЕНИЯ И БЪЛГАРИЯ

Словенските поети Вида Мокрин-Пауер и Тоне Шкърянец гостуваха в Пловдивския университет, където имаха среща и със заместник-ректора доц. д-р Запрян Козлуджов. Наскоро излезлите им книги на български представиха преводачката доц. д-р Елена Томова и доц. д-р Владимир Янев. На срещата присъстваха студенти и преподаватели, сред които бяха и проф. д-р Огнян Сапарев и проф. д-р Светлозар Игов.

Пловдивското поетично братство беше представено от Николай Заяков, Петър Манолов и поети от по-младата генерация.

Проф. Игов говори за връзката между двете литератури, свързани с приятелството между Елисавета Багряна и някои словенски писатели.

Вида и Тоне се оказаха изключително интересни и като хора, и като поети. Още повече, че се влюбуха в Пловдив, а Вида дори изрази желание да дойде в ПУ като лектор по словенски език. И двамата са представители на Центъра за словенска литература, който се занимава с издателска дейност и с представяне на словенски автори в чужбина. Негов директор е известният поет, прозаик и преводач Бране Мозетич, чиято книга "Банални неща" също излезе на български език в превод на Елена Томова. Само през 1999 г., когато центърът започва своята работа, са представени 7 автори в 14 европейски страни и 12 автори на панаира на книгата във Франкфурт, Германия. От 1995 до 2008 г. този писателски кръг е провел литературни четения във Франция, САЩ, Колумбия, Венецуела, Мексико, Швеция, Финландия, Норвегия, Германия, Бразилия, Португалия, Австралия, Уругвай, Македония, Чехия, Сърбия, Ирландия и Хърватска. В качеството си на посланици на словенската култура идват в България за втори път, а в Пловдив бяха за първи път.

Огромна сполука за авторите и за българския читател са прекрасните преводи. Както отбелязва Вида Мокрин-Пауер в нейните чудеса: 12-то чудо е срещата ѝ с българската преводачка Елена Томова. Сборникът

е озаглавен "Поезия" и включва стихове от различни нейни книги, рецензии, библиография и др. Рецензия и представяне на стихосбирката излезе в списание "Славянски диалози" бр. 6, 2005.

Вида Пауер е издала 11 стихосбирки, 1 CD, 2 сатирични романа в съавторство. Нейните

космоса и за квантовата теория оформят у нея "квантов поглед" към света. Дипломира се е по 2 специалности – сравнително литературознание и библиотекарство. Притежава също дипломи от курсове по лечение чрез методите на есените, на Доманчич, "рейки"-метод, рефлексотерапия, трансцендентална медитация, която е предпочитана от нея. С голяма популярност и интерес се посрещат поетичните концерти на Вида Пауер из цяла Словения, носещи интересното заглавие "Едно фино глупаво трио". На тези турнета поетесата сама изпълнява свои стихове в музикален съп-

век, своите първи поетични сборки е публикувал през деветдесетте години), така и от поетична гледна точка. Подобно на колегите му от същото поколение – Изток Осойник и Юре Делета, преди всичко той е изпитал влиянието на американската битническа поезия и чрез нея – поезията на Далечния Изток. При Шкърянец влиянието на последната се изразява и на формално, където често се проявява във формата на хайку, и на съдържателно ниво – точно тук може да бъде видяно неговото съсредоточаване върху дребните неща и събития. Обаче влиянието на Изтока при Шкърянец се проявява и на по-основно – етико-поетично равнище. За разлика от повечето словенски (а също и европейски) поети на двадесетото столетие, които в своите текстове се опитват да си присвоят света или даже да го деформират съгласно правилата на т. нар. диктаторска фантазия, Шкърянец преди всичко наблюдава и описва света. С други думи – неговото поетично кредо не е "имам", а "оставям да съществува". Съобразно с това кредо трябва да разбираме и основния поетичен похват на Шкърянец – монтажа. Поетът не използва монтажната техника с цел да манипулира света и читателите, а с намерението да покаже дребните моменти и явления в тяхната неповторимост и заедно с това в тяхната различност от другите. Поезията на Шкърянец всъщност е поезия на внимателния наблюдател, на този, който знае и съумява да извлече от наблюдението ценни познания за себе си, за своето творчество и за своя читател. Затова в неговата поезия често откриваме декларативни стихове, какъвто е например стихът от "Яма в небето": "трябва да се записва, защото онова, което идва днес, // важи и за утре". Етичност, чувство за детайл и атмосфера на стиха, както и изтънчена монтажна техника, са отличителните черти на тази поезия.

"Пловдивски университет"

На снимката са: Вида Мокрин-Пауер, Русанка Филипова, Тоне Шкърянец, Елена Томова

стихове са публикувани на 10 езика на три континента. Включвана е в много антологии. Поезията ѝ е разнолика и многопластова, но винаги лична и разбираема, извън литературните кръгове и модерни литературни направления. Творчеството ѝ е подчертано женско (което е нетипично, защото е бунтарско) и проблемно, но не естетизиращо. Тя е поетеса на свободна практика. Няколко години е работила като библиотекар, литературен редактор и литературен критик. Преживяването на момента на умирање, ходенето по жарова (нестинаството), хипнозата, пътуването по Азия, опитът и четенията за психологията, духовността, лечението и научно-популярните книги и филми за

ровод.

Нейното мото е: "Във всеки има всичко и гъсеницата изчезва, за да се превърне в пеперуда".

Българската стихосбирка на Тоне Шкърянец е със заглавие "Всеки има своя блян" и включва произведения от книгите му "Блус на замаха", "Пагоди срещу вятъра", "Ножове", "Мед" и "Кожа".

Ето какво казва за Тоне Шкърянец друг известен словенски поет - Петер Семолич: "Определено той е един от най-интересните поети в настоящия момент при нас в Словения, както от литературно-социологическа (въпреки факта, че принадлежи към поколението от седемдесетте години на миналия

Вида Мокрин-Пауер

КЪДЕТО Е БОГ, ТАМ Е КРЪСТЪТ, КЪДЕТО БОГ ГО НЯМА,
ТАМ Е ДЯВОЛЪТ. Мили ангели

пък
няма.

Уморена до смърт поглеждам из-под завивките и ги наблюдавам
със сълзливи очи, как лудуват, как се къпят
в смдящата
утринна
доброта.

Дори стаята ми ще преобърнат в светлина. А кой след това
оня свят
ще приземи, а?

ТЯЛОТО - МОЯТА РОЛЯ КАТО ПОЕТЕСА НА КОСМОСА

Не зная дали женското Тяло на моята напрегната личност ще
смогне на мен самата
и на вас, най-скъпите ми, щерка и любим занаят да угажда,
както винаги за вас то се е старало да се изкачи до чудни
предели.
За вас двамата то успяваше с радост да се развива като жизнено
и необуздало
диво и гладно - и никога обратното? - а сега дали на моето Тяло
му се влиза в рая?
Та нали тялото на душата ми горе в чистилището трепери още и
за скъпите ми: мама, татко, баба (а тя изплашена,
две-три години преди смъртта си ми предложи пари, за да
не пиша повече поезия, освен за деца,
и да не нервирам и без друго нейния угрижен син), за
уравновесения тъст. На него
също няма да покажа публикуваните кръсъци в писанията за
горчивото поражение на поетесата в обществото.
Вече покойната ми свекърва и без друго ме мразеше, че видите
ли, съм откраднала сина й - аз, странната
и пълната с фантазии поетеса, която след дипломирането заради
писането на поезия и службата си напусна.

Радостта е закон! А в Събота: мъжът ми приготви вечерята, а
щерката почисти къщата,
а аз...
мога да плача, докато чета стиховете на приятел за изчезнал
приятел, и тези
стихове да пиша.

САМО АКО СЛЕДВАШ СЕБЕ СИ,

ще стигнеш до мен,
която не съм случайно с тебе.

ПОД КРАСОТАТА Е ИСТИНАТА

по хубава от красотата и
има любовен шум в сърцето.

Тоне Шкърянец

ШАНХАЙ

крада от филмите. зайци, захар, пухкави облаци.
напрегнатото сребърно коремче
на мерилин монро, тъмни слънчеви очила.
тих огън и неми лица,
които се смеят и говорят.
дълги стройни крака, гладки и стегнати
като тесте карти. смешна е зависимостта
на времето от самото себе си. в клоните
на дърветата бавно се събуждат млади листа.
всичко ухае на гръд, стегната като перла.
днес за пръв път тази година
докоснах млади пъпки. като гледам снега
сънувам цфтяща череша
и гъвкави голи танцьорки.

СЪС СИГУРНОСТ ЗНАМ, ЧЕ ЕДИН ДЕН

от земята ще ни отнесе
неочакван, тих повей на вятъра.
ще изчезнем в разкошна
пъстра спирала
тайнствени като знак,
който примамва птиците към Африка,
която дава на елените
сила
и
рога.

СПОКОЙНО

така спокоен съм. луната е червена.
ето я, поглежда из-зад облациите.
плахо, като пълзящо любознателно дете.
на телевизията – малка шарена ваза
с изсушена роза и насилие.
убиват се с пушки и ръце. всичко се върти
много бързо и изглежда истинско.
моника не знае това. тя спокойно спи.
спи и диша равномерно като машина.
нощ е. но чувам, че автомобилите не спят.
и котките също. врецейки се гонят
под нашия прозорец. аз също не спя.
седа и не мога да кажа, че размишлявам,
само наблюдавам вената, която ти ближе дланта
като река.

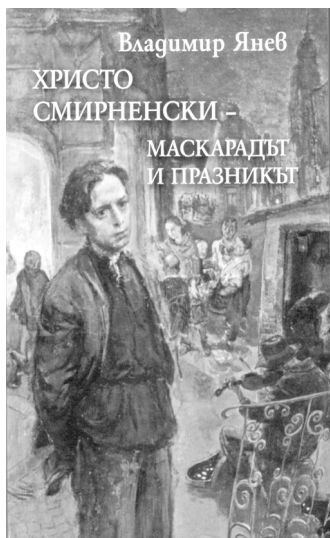
ПОЧТИ ДОСАДНА БЕЛОТА

после чифт птичи следи,
които внезапно изчезват.

ПЛОВДИВСКИ КНИГИ С ПРЕМИЕРИ В СОФИЯ

През месец юни в София се състояха премиери на две пловдивски книги, авторите на които са и преподаватели в Университета, общо е и издателството – “Захарий Стоянов”.

Първата книга е на доц. д-р Владимир Янев “Христо Смирненски. Маскарадът и празникът” - второ допълнено и основно преработено издание. На премиерата Владимир Янев затвърди жанра автопредставяне. Мнения споделиха още проф. Здравко Чолаков, доц. Елена Томова, писателите Димитър Кирков, Лиляна Стефанова,

Андрей Андреев и др.

В книгата Янев интерпретира сатиричните творби на Христо Смирненски, които често са възприемани като по-периферни и не толкова значими за поезията му. Новият “прочит” на Владимир Янев обаче ни убеждава точно в обратното.

Втората премиера беше на “Аралези” от ст. ас. Вазкен Налбантян. Тя беше в рамките на XIII салон на изкуствата и се състоя в Зала 10 на Националния

дворец на културата. Книгата представи поетът Паруш Парушев.

Вазкен Налбантян ни предлага един метафоричен “Физиолог”, тръгвайки от аралезите – крилатите божествени кучета, изпратени от асирийката Семирамида, за да възкресят любимия ѝ – арменския цар Ара Прекрасни. Книгата завършва с “Вълчицата”, в което е скрито посланието за следващата му книга, продължение на “физиолога”.

За “Физиолога” от Александрия, който се отнася към II-IV век от н.е.

изследователите се питат дали представя сведения за удивителните свойства на дадени животни, растения и минерали или зад зоологическите мистерии и парадокси се крие сакрален текст, чийто скрит смисъл се разчита на базата на ранно-християнските традиции.

Какво е закодирал Вазкен Налбантян в “Аралези” ще разберете, когато прочетете книгата.

“Пловдивски университет”

ИЗСЛЕДВАНЕ, ПОСВЕТЕНО НА СРЪБСКИЯ СЮРРЕАЛИСТ МАРКО РИСТИЧ

Премиерата на монографичното изследване на Моника Янева „Рицарят на ирационалното. Творчеството на сръбския сюрреалист Марко Ристич” се състоя на 17 юли в читалище „Възраждане”.

Марко Ристич (1902 – 1984) е поет, прозаик, литературен критик, теоретик и публицист, автор на мемоарни творби. Многогранната дейност на този творец е изцяло в руслото на авангардизма, чиито славянски и особено балкански измерения все още не са получили своето заслужено място в европейската и световната литературна история.

Съсредоточила вниманието си върху Марко Ристич, авторката на изследването изхожда от основните постановки на френския сюрреализъм, с повечето от чиито видни представители сръбският писател е в близки връзки като сподвижник и преводач. Отделено е специално внимание на тенденциите в литературата на Югославия след Първата световна война и особено на изявите на белградските сюрреалисти, издавали освен своите авангардни книги и крайно интересни списания, а също така и алманаха “Невъзможното” (1930). Проследен е жизненият и творческият път

на Марко Ристич, представени са характерните му естетически схващания и теоретични постановки. Анализирани са основните поетически книги на сюрреалиста, специално внимание е отделено на антиромана “Без мяра” (1928) и на знаменитата поема “Турпитуда” (1938) – преведена цялостно за първи път в света на български език.

Това е монография за творец, чиито поетични произведения са претворени от Моника Янева в “През праговете на съня. Избрани стихотворения и поеми”, книга, която предстои да излезе в издателство “Захарий Стоянов”.

ВАЗКЕН НАЛБАНТЯН

ГРИПСОС

Голям е колкото пътя, който другите птици прелитат за четиридесет дни. Живее в източните земи, там, където рибарите връзват реките, за да стегнат земята във възел. Когато слънцето подаде глава от водите и започне да пълни гърдите си с въздух, грипсостът разтваря крила. Лови зарята на люспи, но в замяна на всяка от тях оставя свое перо. На залез навежда глава и потъва без дъх в Океана.

ЖЕРАВИ

Страхуват се от съня си и затова винаги спират на страж, който все да ги пази. Той взима въглен с крака си и пали небесните кръгове. С другия тъпче земята. Когато задреме, косата му става на пепел. Тогава стражът отвива смъртта, присяда и ги събужда.

22.07.2007

Най-накрая на Камен бряг – след 9 часа път във времето, след 500 км път през пространството. За съзнанието и преместванията в него не говорим. Никога не съм виждал такива скали край морето. Познавах само ситния седефен пясък, широките плажове и задължителните хора. Тук е различно. Скочих от една висока скала, въпреки че изпитвах страх. Скочих, преди да съм се замислил още. През затворени очи видях по-светлата вода, после по-тъмната, почувствах мехурчетата, които направиха ръцете ми. Сигурно изгревите са изумителни. Сега стоим в една рибарска кръчмичка. Някоя грижлива и прозорлива ръка е засадила кайсийка точно под прозореца, за да прави сянка. На свивката на гредоредата има лястовиче гнездо и платформа за кацане. Няколко гласчета чуруликат оттам, непритеснени от човека – животът такъв, какъвто е, или такъв, какъвто толкова дълго съм го желал. Ден първи. Живот от друг порядък.

Залезът. Аз бях тук да го видя. Спокойно е. Хората пеят. Сега надуват гайдата, ще свирят на нея. Един циганин майсторски удря тарамбуката – една ламарина. Нищо не е по-реално от това. Денят свършва. Започва вечерта

СЕДЕМ ДНИ*

Димитър МИЛУШЕВ

– първата.

23.07.2007

7.00 часа: Събудих се там, където легнах – на брега, на скалите. Слънцето направи червена пътека по водата. Изкъпах се. Когато дойдох до къщата в селото, вече работеха.

Камен бряг

21.00 часа: Голям ден, голямо нещо. Свършихме хубава работа, надявам се, че вече платих за пътуването и за хляба си. Морето си е същото, май аз вече не съм същият. Слънцето залезе и малко се поразхлади, то днес и без това беше твърде жежко. Преди няколко часа прочетох три разказа на Йовков. Той доста добре се вписва тук. Разбрах, че съм в Добруджа. Почувствах го по-скоро. А тези неща трудно се препредават. Гладни и уморени сме. Само аз не ям, а пиша. Сега ще пея...

24.07.2007

Днес видях Калиакра – цялата. Бях сам. Изключително изживяване!

Ръката ми е уморена и трудно държа химикала. Пак ме чакат с яденето.

Денят започна хубаво за сърцето. Ще бъде за-

помнен и с още две неща – освобождаването на медиците и рекордните температури. Слънцето пак залезе, пак захладна. Третият ден свърши, започва третата вечер.

25.07.2007

Четвъртият ден беше и още е за душата. Истинска почивка: за мен обаче – останалите работят. Два пъти бях на плаж, даже малко поизгорях. Ходихме на Яйлата, на откриването на защитената местност. Хванахме литургията точно когато отчето благославяше хляба и водата, хората и начинанието. Там имаше гробници,

вкопани в скалата с вход, гледащ към морето. Жалко, че не са оставили хората тихо и кротко да си почиват във вечността. Крепостта също е хубава. Но плажът е по-хубав – с дребни, обли камъни с разноцветни жилки. Резерватът е по-тучно място от Камен бряг. Красота навсякъде! Имам повече време за себе си и това ми харесва. Имах нужда да си подреда съзнанието. Това е най-важното нещо. Само тогава мога да общувам пълноценно с другите. Така е по-добре и за мен, и за тях. Приказката продължава...

Тук, когато съм останал само дъх, а дъхът не стига; тук, където почиват отломъците от кея и морето; тук времето тече обратно на очакванията за набразденост. Сега мога да отсея ненужностите, да поля надеждите в градинката; сега имам сили за усмивка, добросъвестно да живея и да пея; сега най-добре чувствам допира с красивото, с тихото и святото, с вечното... в моя ден.

Полека с хората, по-близо до себе си, до топлинното и уютно чувство за свое място, за свой свят, за своя вечност. Подарявам на огъня старото си лице, старите си мисли. Ще си оставя само едно камъче с тайна форма и таен цвят – бъдеща основа за новия ми дом. Ще

*Текстът е отличен с първа награда от литературния конкурс на в-к "Пловдивски университет".

ОТ СТР. 13

си скрия и някой друг ред от летописите на сърцето. Високите скали и морето са цялото ми богатство сега. Щастлив съм на Камен бряг.

Много неща премълчавам тук, но... така е – животът няма синоним.

Луната почва да се пълни. Появяват се малки облачета, което може би предвещава дъжд. Седя сред незавършената къща, която сега е необичайно тиха, дори носталгична, когато не я осветява слънце, а луна и електричество. Тя се кипри в несекъски стил с повече камък и дърво, отколкото тухли и бетон. Чудесна къща ще стане. Ще стане. Сам съм – с нощта и мислите си. Другите отидоха да вечерят, двама не са се върнали още от плажа. Всеки по пътя си. Аз избрах пътя навътре в себе си. Право нагоре подканящо се извисява небето. Вечерта е нежна като женско докосване.

*Вятърът подгони
гълъбите бели
и сълза отрони
в облачна дантела.*

*Тихо се стопиха
тъжните буквари;
думите попиха
в земята стара.*

*Гълъбите гукат,
някъде листата;
нежно си шушукат
в слънчева позлата.*

26.07.2007

Днес се разхождам край брега, духаше силен

СЕДЕМ ДНИ

вятър и за това не се къпах. Като се върнах в къщата, закусих и после готвих миш-маш. Направих и салатата. Така мина сутринта. После бяхме на кафе, а след това отидох да видя и втория каменен некропол в Камен бряг. Качих се на една метална вишка на брега, стигнах

до самия
й връх.

Силен момент. Но кулминацията беше ходенето до плажа в Крапец. Тръгнахме на стоп и стигнахме до никъде. Все пак беше весело.

После ни забраха с микробуса и направо на плажа. Най-накрая пясък и море – без скали. Такова познавам морето – достъпно и галещо. Почувствах го с цялото си същество. Небето беше почервеняло от залеза, луната отново бе изгряла. И Вечерницата. Пътят на връщане беше особено красив – от едната страна на пътя морето и луната над него, от другата страна – Добруджа с цялата ѝ широта. В момента пак вечеряме в познатата кръчмичка в Камен бряг, може би за последен път. Утре слизаме към Бургас. Припомних си какво значи радостта от живота; пътят и скъпите за мен неща. Пъ-

тят за мен е това, че съм жив и че се уча във всеки миг. Отивам при другите. Пета вечер.

27.07.2007

Посрещнахме слънцето. Важно е човек да извършва своите сърдечни обреди. Така по-лесно се

издържа на вълненията на живота. Последен ден на Камен бряг. Отново сам. Този път исках да съм с другите, но не се получи. И пак останах със

себе си. Любимото ми. Днес една птичка ще отлети надалече. Но скоро ще се върне. Следвам пътя си и внимавам да не се отклоня. Работа над себе си. Обичам.

28.07.2007

От Камен бряг прескачаме в манастира Свети Животоприемен източник до село Голямо Буково, Странджа. Мястото е много силно, но станахме много хора. Добре се почувствах в църквата. И планината е много красива. Искане ми се да остана още малко тук, но утре заминавам за Пазарджик. Родният ми град изглежда от друга планета. А тук

съм повече себе си, отколкото там. Суша е и водата е малко. Горите са от дъб и са много гъсти, със сухи треви. От хората не мога да се уединя. Сега се събираме.

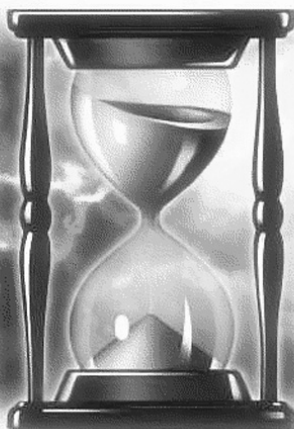
Още един много голям ден. Луната е почти пълна. Отново съм до морето, Вечерницата е изгряла – нещата в живота се повтарят. Вечерта е седма. Включил съм си челника и пиша на изкуствена светлина. Да, морето е най-великото събитие. Направо не знам къде да се дяна от щастие. До мен свири флейта, пред мен има черно куче. Днес разбрах, че има хора върхове. А вчера заради едно цвете бях готов да скърша всички географии.

Сега мястото е Иракли. Отново. Тук започват и тук свършват всички хубави неща. Знаем, че дойдат ли, ще е незабравимо и не ще бъда, а съм щастлив. Толкова за този свят.

29.07.2007

Море, море на младостта ми – как бурно си и как увличаш. Море, море на радостта ми – синьо си и си безкрайно... Спасение за мен си ти, море.

Малко преди да тръгна за къщи. Морето за последен път. Разделям се с него и с моите спътници. По-късно ще разбере всичко, което съм имал и което ми се случи. Дълго, дълго се сбогувам – не зная за кой път вече. Все тръгвам и все си оставам при него. Това съм аз, сега и тук, не някога и не после. Сега.

ОТНОВО В ШАМПИОНСКИ СТИЛ

Академичната спортна година за отборите на Пловдивския университет приключи с отлична оценка. През май в София се проведе Държавното студентско първенство по лека атлетика. На стадионите на Национална спортна академия в борбата за медалите се включиха 13 висши училища при мъжете и 8 при жените. Отборът на Пловдивския университет беше най-многоброен – 25 участника, и успя да се представи на ниво. Особено убедителни бяха жените, които завоюваха 3 златни, 4 сребърни, 3 бронзови медала, както и второто място на щафетата 4x100 м. Безапелационно спечелиха всички първи места в групите дисциплини “спринт”, “скокове”, “хвърляния”, “дълги и средни бягания”, с което дойде и първото място в отборното класиране. Заслуга за това имат Мария Караджова (2 златни медала), Силвия Джумайска (1 златен медал), Теменужка Атанасова (2 сребърни и 1 бронзов медал), Ваня Стоянова (2 сребърни медала) и др.

При мъжете, след три златни медала на Борислав

Отборът по футбол стана републикански шампион, побеждавайки на финала НСА

Серафимов (2) и Атанас Русенов (1) и второ място на щафетата 4x100 м, в крайното комплексно класиране отстъпихме пред Университета за национално и световно стопанство и Техническият университет – София с няколко точки. В някои от дисциплините представителите ни не покриха нормативите минимум, което доведе до отстъпление от първото място в сравнение с предишните години.

В крайното комплексно класиране по висши училища отборът на ПУ изпревари НСА с разлика от 12 точки (220 срещу 208).

В края на април в Пловдив се проведе градското студентско първенство по

аеробика, в което взеха участие 4 вуза. В индивидуалната надпревара от 6 възможни финалисти за втория тур състезателите на ПУ спечелиха всичките места. В отборното също безапелационно изпревариха другите участници. Медалите станаха притежание на Севилджан Феим, Елена Малешкова и Стиляна Ташева. Треньор на отборите по лека атлетика и аеробика е ст.пр. Валентин Кузев.

Отново в шампионски стил баскетболистките, водени от ст. пр. Мадлен Бонева, спечелиха първото място на Общостудентските игри, побеждавайки на финала НСА с 59:58. Най-голяма заслуга за титлата

имаха Гергана Колева, София Русева, Цонка Вайсилова, Любка Костадинова и др.

Първо място в Аматьорската лига спечели и мъжкият отбор по баскетбол, който се ръководи от ст. пр. Манчо Бонев.

Шампионска беше годината и за футболистите, треньор ст. ас. Стоян Димитров, които спечелиха първо регионалното първенство, побеждавайки отбора на Европейския колеж, а след това и републиканското – на финала в Благоевград се наложиха над НСА.

При тениса на маса отборите ни мъже и жени, тренирани от ст.пр. Румяна Присадова, заеха вторите места, въпреки че в индивидуалната надпревара Гроздан Грозданов и Жана Петрова спечелиха златни медала.

В комплексното класиране мъжкия и женския отбор по тенис, водени съответно от ст.пр. Димитър Благоев и ст. пр. Татяна Найденова, се класираха на второ място.

“Пловдивски университет”

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИЦИ

1.Рибар уловил риба. Когато го попитали колко тежи рибата, отговорил: “Мисля, че опашката ѝ е 1 кг, главата – колкото опашката и половината тяло на рибата, а тялото – колкото главата и опашката, взети заедно”. Колко тежи цялата риба?

2.Наличните картофи в магазин разпределили в 24 торби по 5 кг и по 3 кг. Общото тегло на всички петкилограмови торби се оказало равно на общото тегло на трикилограмовите торби. По колко торби имало от всеки вид и колко е общото тегло на картофите?

3.Коварен въпрос. Имаме десет врати и десет различни ключа за тях. Какъв е максималният брой опити, с които

ще разпределим ключовете правилно?

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1.Разрязване на квадрати: най-малкият квадрат има дължина 5 см.

2.Малкото квадратче има лице $1/5$ от лицето на целия, което е равно на 1.

3.Коварни въпроси

а)Чрез три прегъвания получаваме нужния резултат.

б)Мандарини: по-изгодно е да купуваме едри мандарини, ако дебелината на кората е винаги една и съща, защото при увеличаване на радиуса повърхнината се увеличава по-малко от обема.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

СЪЩЕСТВУВА ЛИ ТЕЛЕПАТИЯ ПРИ ЖИВОТНИТЕ И ЧОВЕКА?

Методиката на проведените експерименти е съчетание от изследване на поведението и сканиране на мозъчната активност с помощта на магнитна томография. Изненадващо се оказва, че картината на възбуждане на невроните при два пространствено разделени индивида шимпанзета, единият от които решава логическа задача, а другият “чака реда си”, е приблизително еднаква. Това изследване повдига редица важни и интересни въпроси: способни ли сме ние, хората, на телепатия? Изгубили ли сме тази способност, и ако да, можем ли да я развием отново? Или тя просто е латентна във всеки и чака своето събуждане? Вероятно науката в следващите години ще се доближи, макар и малко, до отговорите.

Телепатия (от гръцки *фзле*, *tele*, “далечен”; и *рбийсб*, *patheia*, “чувство”) се нарича паранормалната способност за пренасяне на информация през пространството между хора (а както се оказва в настоящото изследване – и между животни!) без използването на известните на науката начини. Считана за форма на свръхсетивно възприятие или аномална познавателна способност, телепатията често е свързвана с други паранормални явления като предчувствията, ясновидството и психокинезата.

Още в средата на миналия век сред учените и натурфилософите е разпространена идеята за парапсихични способности на човека и неговите предшественици. Например, руският учен Б. Поршнев предполага, че предшествениците на *Homo sapiens* са имали телепатични способности. В неговата теория неандерталците са притежавали способности за телепатия и хипноза, чрез които са общували със съвременните разумни хора от вида *Homo sapiens*. Според него, неандерталците в течение на много хилядолетия са държали в подчинение своите съседни (т.е. нас!) с помощта на парапсихичните си способности. Това продъл-

Наскоро американски и английски неврофизиолози, изследвайки комуникацията при шимпанзето (което се смята за най-близкия роднина на човека сред животинския свят) показаха, че е възможно шимпанзетата да притежават телепатични способности.

жило дотогава, докато при нашите преки предшественици не се появила речта.

Теорията на Поршнев като цяло не е приемана насериозно и е считана от антрополозите за доста наивна, което не им е попречило да приемат и прилагат други части от нея, някои от които впоследствие са доказани с помощта на най-нови технологии. Потвърдени са например версиите на автора за начина на живот на първобитните хора, начините на добиване на храна, формирането на втората сигнална система и свързаното с това ускоряване на техническия прогрес. Сега, след като и възможността за съществуване на телепатия при приматите е доказана експериментално, предположението за унаследяването на тази способност от предците на хората звучи съвсем правдоподобно.

Неврофизиолозите от Института по неврофизиология на познанието към Университетския колеж в Лондон заедно с екип учени от катедрата по психиатрия и етология към Калифорнийския университет са провели серия изследвания на начините, по които шимпанзетата си предават информация помежду си. Опитната група маймуни се състояла от 6 възрастни женски, които били разделени на три двойки. Във всяка от двойките едната маймуна трябвало да реши проста логическа задача, например да достигне кутия плодов сок (любимо лакомство за шимпанзетата), поставена на определена установка. За правилното ре-

шение се изисквало маймуната да се досети, че трябва да избута кутията с тънка пръчка през един отвор. От предишни опити било известно, че шимпанзетата се справят с подобни задачи много бързо. Докато едната маймуна от двойката решавала задачата, другата се намирала в съседно помещение,

звукоизолирано и отделено от първото със стъкло с едностранна видимост, така че първата маймуна (тази, която решава задачата) можела да вижда съседката си, но май-

муната, която в момента не била заета със задачата не можела да вижда, нито да чува първата. След решаването на задачата, двете маймуни се разменили. Учените измервали времето за решение на задачата, необходимо на всяко шимпанзето от двойката. И в трите двойки се оказало, че на маймунката, която решава задачата втора, е необходимо по-малко време, за да реши задачата. Средно, първата маймуна от всяка двойка достигала до плодовия сок за 14,5 минути, а втората – за 13,8 минути.

Във втората част на експеримента същите маймуни били изследвани и с магнитно-резонансна томография. В същите помещения, на същите двойки шимпанзета била предложена задача, подобна на първата, при която целта също била да се досетят как с помощта на пръчка да достигнат до кутията с плодов сок. Основната разлика с първия експеримент била, че в течение на цялото време на решаване на задачата и на двете маймуни била снема-

на магнитно-резонансна томограма на мозъка. Оказало се, че и при маймунката, решаваща задачата, и при нейната “колежка”, очакваща реда си, била регистрирана почти напълно еднаква картина на възбуждане на невроните в латералната зона на хипоталамуса.

Възбуждането именно в тази зона е било регистрирано и преди, при изследването на друг феномен – т.нар. емоционален резонанс или емпатия. При друга серия интересни опити с мишки учени от Университета Макгил в Монреал, Канада, са изследвали способността за емпатия при мишките. В тези експерименти се оказало, че способността за съпреживяване (емпатия), за която доскоро се смяташе, че е характерна само за човека, се среща и при животните. Мишки, наблюдаващи реакциите на друга мишка, изпитваща болка, на свой ред проявяват повишена чувствителност към болка. (Експериментаторите уверяват, че причинените от тях страдания не са увреждащи за здравето на опитните мишки). Този ефект се проявявал обаче, само ако мишките се познават и са живели заедно поне от 2 седмици – при непознати ефектът на съпричастност не е наблюдаван. Авторите на статията за телепатията при шимпанзето предполагат, че при маймуните се наблюдава ефект, подобен на съпреживяването (емпатията), но на друго ниво – телепатична комуникация.

В заключение авторите подчертават, че тяхното откритие се нуждае от допълнително потвърждение и проверка, но ако подобни резултати се потвърдят и за други животни, това ще отвори съвсем нова страница в разбирането на основите на комуникацията в животинския свят.

Източник: сп. *PNAS*
Материалите подготви
гл. ас. Евелина ДАСКАЛОВА

